

Світлана Колонтаєвська

м. Умань

Skolontay@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

В умовах сьогодення одним із провідних завдань дошкільної освіти є – формування основ моральної та етичної культури особистості дошкільника. Це визначається положеннями Законів України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2017), «Про охорону дитинства» (2017), «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (2015), Базового компонента дошкільної освіти в Україні (2012). Провідним завданням дошкільної освіти є всебічний розвиток дитини як особистості, як найвищої цінності суспільства; виховання високих моральних якостей майбутніх громадян, збагачення їхнього культурного потенціалу, що ґрунтується на культурно-історичних та моральних цінностях українського народу, його традиціях і духовності; оволодіння цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями [1 с.7].

Проблема виховання моральних якостей, гуманних цінностей у дітей завжди була в центрі уваги дослідників. Значний внесок у розвиток цього питання внесли В. Сухомлинський, І. Бех, Л. Виготський, та ін. У наукових доробках В. Білоусової, А. Богуш, О. Коберника, В. Кузя, А. Маслоу, Т. Поніманської, І. Рогальської, О. Сухомлинської та ін. акцентовано увагу на необхідності якомога раніше знайомити дітей з моральними поняттями, уявленнями, навчати доброти, виховувати в них відповідні особистісні якості. Окремі аспекти формування моральної поведінки старших дошкільників вивчалися Л. Врочинською, Н. Цукановою та ін.

У зазначених наукових дослідженнях акцентується увага на тому, що тільки щоденна систематична, послідовна і планомірна робота з проблем формування моральних цінностей у дітей, створення умов, за яких вони мають можливість закріплювати знайомі морально-етичні правила та засвоювати нові правила поведінки, забезпечить досягнення високих результатів у роботі з формування у вихованців культури поведінки [2 с.88].

Культура поведінки не зводиться до формального виконання етикету. Вона тісно пов'язана з моральними почуттями і уявленнями і, в свою чергу, підкріплює їх. Культура поведінки – це почуття високої людської гідності, яке визначає поведінку людини в різних умовах: у дитсадку, вдома, на вулиці, на очах у всіх і наодинці із собою.

До поняття «культура поведінки» входять уміння і навички, що сприяють розвитку культури розумової і фізичної праці, особиста гігієна, ряд звичок, пов'язаних із ставленням до інших людей: ввічливість, турботливість, уважність, тактовність, делікатність.

Виховувати культуру поведінки – це означає постійно турбуватися про те, щоб у дітей зростала культура людських відносин, щоб ставала щедрою на ласку, добро, увагу, допомогу і турботу дитяча душа і щоб усі ці якості виявлялися в приємних для оточуючих формах поведінки.

Думки В.О. Сухомлинського щодо моральних норм культури поведінки підростаючого покоління зосереджені в працях «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості», «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Моральні заповіді дитинству і юності», «Листи до сина» та ін. На думку В.О.Сухомлинського, виховати у дітей прагнення стати хорошими людьми можна насамперед через засвоєння ними азбуки моралі, простих правил, якими регламентується наше повсякденне життя: про норми людських взаємин, високу моральну сутність праці, гуманне ставлення до природи; дитина часто вчиняє погане не через злі наміри, а через те, що її навчають робити щось добре. Тому його система морального виховання орієнтована виключно на пробудження власної ініціативи до добрих вчинків, цінність яких полягає в тому, що дитина отримує радість від своїх дій.

В.О. Сухомлинський, надаючи вирішального значення моральному вихованню як основі духовності своїх вихованців, широко застосовував бесіди, розкриваючи за допомогою них перед дитиною загальнолюдські цінності, норми моралі як абетку моральної культури. Для виховних бесід педагог використовував найяскравіші прояви духовної краси, величі, мужності

у конкретних прикладах дій і поведінки відомих постатей. Для того, аби духовна цінність, розкрита перед розумом і серцем дитини в яскравому образі, пробуджувала в неї глибокі морально-естетичні почуття, для бесід, які мали на меті донести моральні цінності людства до свідомості та сердець учнів, педагог обирає такі факти, ситуації, приклади взаємодії між людьми, які дивують, захоплюють дітей своєю величчю, красою.

Сьогодні, коли сучасне виховання орієнтоване на образ вільної, самостійної, відповідальної, критичної і водночас терпимої та лояльної людини, проблема виховання культури поведінки дитини в сім'ї набуває особливої актуальності. Діти, які відвідують дошкільний заклад, одночасно перебувають під моральним впливом і вихователів, і батьків. Від того, як вони взаємодіють, залежить розвиток дитини, становлення її поведінки. Однією з умов, що сприяє правильному вихованню, є дружні, теплі взаємини між членами сім'ї. Вони створюються на основі спільних переконань, інтересів і переживань, взаємної любові і поваги, участі всіх у створенні культурних і зручних умов життя. Якщо дитину з раннього віку привчати культурно і ввічливо розмовляти, рахуватися з інтересами інших, стримувати себе, а іноді й поступатися своїми інтересами з поваги і любові до близьких, то повага до батька і матері, до старших членів сім'ї, а також до всіх інших людей, ласкаве ставлення до них стають для неї незмінним правилом поведінки. Батько й мати для дитини – взірці для наслідування. Те, як вони діють, як поводять себе, як розмовляють один з одним, як говорять про інших стає для дітей еталоном.

В.О. Сухомлинський неодноразово підкреслював, що осередком моральності є сім'я. «Суспільство - це величезний дім, споруджений з маленьких цеглинок - сімей. Міцні цеглинки - міцний дім, крихкі цеглинки - о, це небезпечно для суспільства явище. А крихкість ця полягає найчастіше у безвідповідальності» [3, с.82]. Василь Сухомлинський говорив про те, що виховання моральних якостей у дітей, серед яких найважливішою є людська любов, залежить від стосунків у родині: «Люблячи своїх дітей, учіть їх любити вас, - ось одна з наймудріших істин материнства і батьківства» [4, с. 205].

Отже, саме в старшому дошкільному віці формується ставлення людини до навколишнього світу, визначається спрямованість особистості. Цей вік сприятливий для формування основ культури поведінки, добра і зла, людяності, моральності взагалі. Старші дошкільники схильні до наслідування, вони вже здатні сприймати вимоги до себе, піддатливі зовнішньому впливові. Виховання - це надзвичайно важка справа, тому саме в процесі спільної діяльності сім'ї та закладу дошкільної освіти у дітей закріплюються певні прояви моральної культури поведінки. Таким чином, дуже важливо приділяти велику увагу формуванню культури поведінки дошкільників, адже світ змінюється, наука невпинно летить вперед, змінюються погляди людей і влада в країні, а одвічні моральні людські цінності, виплекані народною педагогікою, залишаються назавжди.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція), - 2012р.
2. Кисельова О. І. Методика морально-етичного виховання старших дошкільників// Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : [зб. наук. пр. у двох томах]. – Том 1. – Миколаїв, 2008. – С. 88–95.
3. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності. // Вибрані твори. У 5т. Т.4. - К.: Рад. Школа. - 1966. - 232 с.
4. Сухомлинський В.О. Народження добра// Вибрані твори: В 5-ти томах. - К.: Радянська школа. - 1977. - Т. 5.